

3. Правова визначеність є одним із найважливіших елементів принципу верховенства права, переконані судді ВС. <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1145556/> (дата звернення: 11.12.2023).

4. Шевченко Т.В. Прогалини в законодавстві, способи усунення і подолання. Право і суспільство. 2013. № 1. С. 24.

5. Погребняк С. Прогалини в законодавстві та засоби їх подолання. Вісник Академії правових наук України: зб. наук. пр. Харків: Право, 2013. № 1(72). С. 44–56.

6. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник. Харків: Консум, 2001. 656 с.

7. Шмаленя С.В. Особливості застосування аналогії права при вирішенні юридичних справ. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук. Запоріжжя 2008. 238 с.

8. Лавренюк Т.А. Генеза та функціональна природа принципів у господарському праві. Харків: Право, 2020. 200 с.

9. Беяневич О.А. Ідея справедливості у господарському праві. Економіка та право. 2022. № 3. С. 15–26. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2022.03.015> (дата звернення: 11.12.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-359-3-6>

ПРАВО НА СВОБОДУ СОВІСТІ ЯК ЧИННИК РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Кохтюк Вікторія Андріївна

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня

*Науковий керівник: **Макєєва Олена Миколаївна***

кандидат юридичних наук, доцент

Національного авіаційного університету

м. Київ, Україна

Громадянське суспільство є основою для розвитку суспільства та підтримки демократичних цінностей. Його важливість полягає у спроможності об'єднувати людей різних соціальних, культурних та політичних переконань навколо спільної мети – поліпшення життя держави. Громадянське суспільство виступає певною платформою для вираження різноманітних поглядів та ініціатив, що відображають потреби

та прагнення громадян. Реалізація права на свободу совісті відіграє важливу роль при розбудові громадянського суспільства.

Свобода совісті – це поняття багатогранне. Перш за все воно відображає законодавчо оформлене і практично реалізоване визнання державою, громадянськими, політичними та релігійними організаціями, іншими індивідами людської особистості як вищої цінності, повагу до її духовного суверенітету, свободи самовизначення і самореалізації у світоглядній, зокрема релігійній сфері свого буття [1, с. 78].

Відповідно до ч. 1 ст. 3 Закону України «Про свободу совісті та релігійна організації»: «Кожному громадянину в Україні гарантується право на свободу совісті. Це право включає свободу мати, приймати і змінювати релігію або переконання за своїм вибором і свободу одноособово чи разом з іншими сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, відправляти релігійні культу, відкрито виражати і вільно поширювати свої релігійні або атеїстичні переконання» [2].

Важливість права на свободу совісті як чинника розбудови громадянського суспільства для України визначається по-перше, різким збільшенням з часу проголошення державної незалежності України кількості релігійних організацій, які згідно із Законом України «Про свободу совісті та релігійні організації», є юридичними особами; по-друге, активним входженням релігійних організацій в суспільне життя України та значним досвідом і потенціалом у справі виховання громадян України; по-третє, не мало важливим аспектом є значний рівень довіри до релігійних організацій з боку громадян України.

В цілому релігійним організаціям притаманна висока соціальна активність, що підкреслює О. Биркович: «однією з примітних рис сучасних релігійних організацій є прагнення активної участі в усіх сферах життя суспільства, у тому числі й у сфері національного державотворення, формування нової політичної еліти та національної свідомості та патріотизму» [3].

Свобода совісті як чинник розбудови громадянського суспільства в Україні виявляється у тому, що законодавче закріплення захисту права на свободу совісті є проявом демократизму та толерантності, які є важливими елементами громадянського суспільства. Окрім того, нормативне закріплення права на свободу совісті гарантує стимулювання громадянської активності, оскільки право виражати свої погляди, сповідувати обрану релігію створює умови для взаємодії та розвитку громадських ініціатив. До прикладу, Всеукраїнська Рада церков і релігійних організацій є найбільшою і найавторитетнішою громадською інституцією в Україні, яка бере активну участь у громадянському житті країни. Яскравим прикладом цього є роль ВРЦіРО у захисті прав громадян на мирний протест під час Євромайдану (Революції Гідності 2013–2014 років). Також із початком російської збройної

агресії проти України ВРЦіРО активно долучається до захисту прав віруючих і релігійних громад, які потерпають від релігійних переслідувань на тимчасово окупованих територіях України в Донецькій і Луганській областях та АР Крим. Також Рада Церков веде послідовну діяльність, спрямовану на звільнення з російського полону військових і ув'язнених із політичних мотивів громадян України, зокрема тих, які свавільно утримуються окупаційною владою на сході України та зазнають тортур [4, с. 18].

Також невід'ємною складовою громадянського суспільства є інклюзія – процес залучення усіх громадян до суспільного життя, включно людей із інвалідністю. Як правило, формуванню толерантності та співчуття до таких людей, створення умов для залучення них у суспільне життя відбувається під впливом релігійних переконань про рівність, які охоплюються правом на свободу совісті.

Таким чином, плюралізм, толерантність та широта поглядів є атрибутами демократичного суспільства. Право на свободу совісті заохочує громадян активно досліджувати, аналізувати та виражати свої переконання, тим самим мотивуючи людей брати активну участь у суспільних процесах, приймати активну участь у вирішенні важливих питань та впливати на події в Україні. Свобода совісті також сприяє формуванню відкритого та толерантного суспільства. Повага до цієї свободи створює атмосферу взаєморозуміння та толерантності, де кожен має право на власні переконання, а їх різноманіття вважається природною складовою суспільства. Це сприяє зміцненню соціальної гармонії та сприятливому середовищу для розвитку різноманітних громадянських ініціатив.

Література:

1. Слободяник С. Свобода совісті – фактор становлення громадянського суспільства в Україні. *Студентський вісник Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини*. Ч. 2, 2012. С. 78.
2. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 р. № 987-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text> (дата звернення: 26.11.2023).
3. Биркович О. І. Роль релігійних організацій як інститутів громадянського суспільства в розбудові української державності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2015. Серія ПРАВО. Випуск 30. Том 1. С. 6-7.
4. Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій. Збірник документів 1996–2021/ Упоряд. і наук. ред. М. С. Васін. К.: Медіа світ, 2021. 420 с.